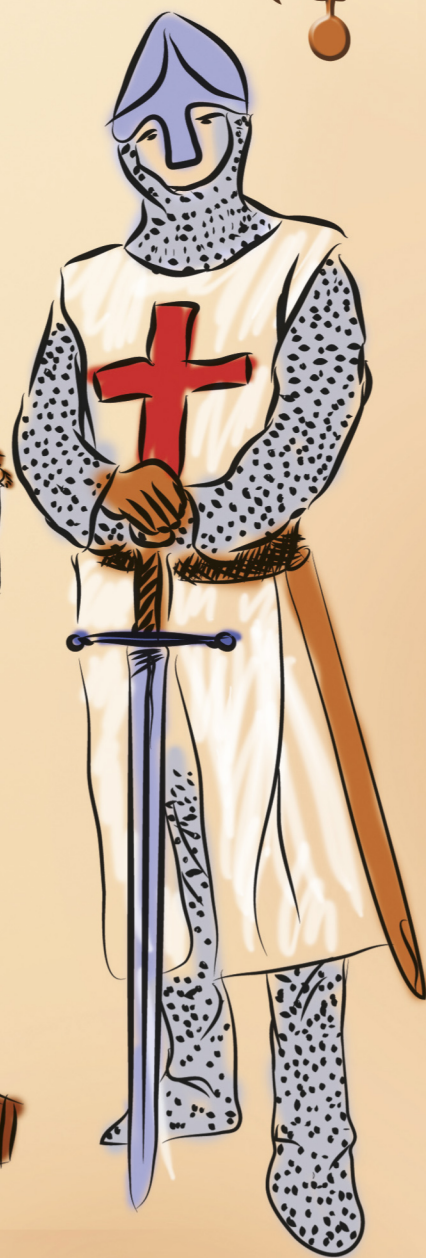
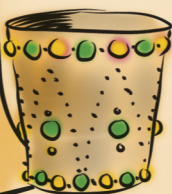

HRAVÝ STŘEDOVĚK

NAPSALA KRIS BORDESSOVÁ
ILUŠTROVAL SHAW BRALEY

Pro děti

Vyrobte si:
štit
drátěnou košili
katapult
preclík
máslo
medovník
doškovou střechu
grál
vitrážové sklo

Kris Bordessová

Hravý středověk

Edika
Brno
2015

Hravý středověk

Kris Bordessová

Překlad: Kateřina Komárková

Ilustrace: Shawn Braley

Odborná korektura: Radek Chajda

Odpovědná redaktorka: Eva Mrázková

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Authorized translation from the English language edition Great Medieval Projects You Can Build Yourself.

Copyright © 2008 by Nomad Press

All rights reserved.

The trademark “Nomad Press” and the Nomad Press logo are trademarks of Nomad Communications, Inc.

Translation © Kateřina Komárková, 2015

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-266-0665-9

Vydalo nakladatelství Edika v Brně roku 2015 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 19 087.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

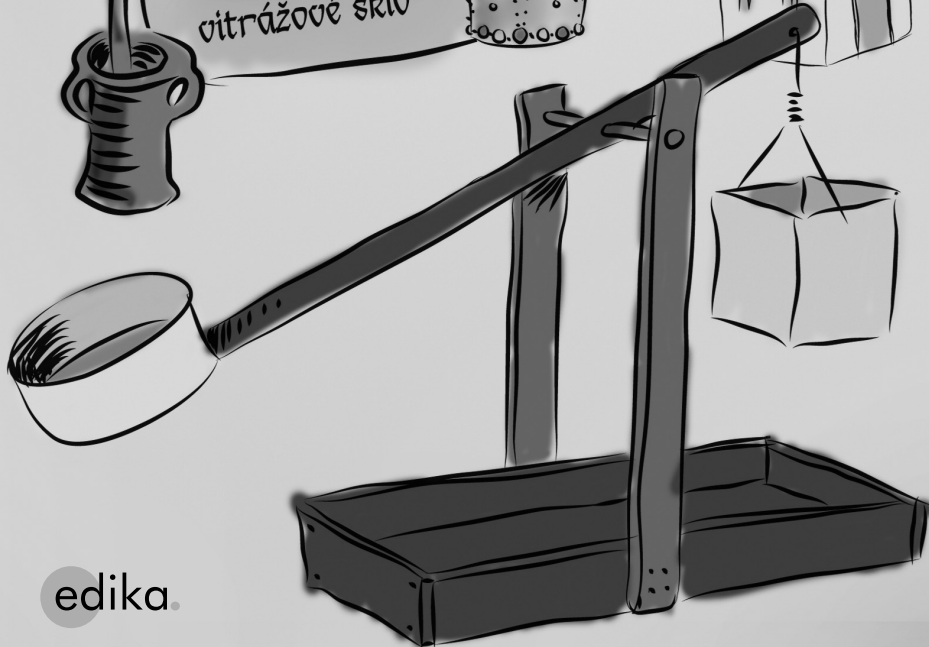
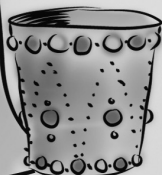
ALBATROS **MEDIA** a.s.

HRAVÝ STŘEDOVĚK

NAPSALA KRIS BORDESSOVÁ
ILUSTROVAL SHAW BRALEY

Pro děti

Vyrobte si:
štit
drátěnou košili
katapult
preclík
máslo
medovník
doškovou střechu
grál
vitrážové sklo

Obsah

Úvod
~1~

**Zrození středověké
Evropy ~3~**

Králové a královny
~15~

Rytíři a jejich zbroj
~24~

Válčení ve středověku
~42~

Hrady
~49~

Středověké hostiny
~59~

Vesnice a obydlí
~65~

Středověká města
~79~

**Náboženství
ve středověku**
~91~

**Kláštery
a klášterní život**
~105~

Konec jedné éry
~115~

Slovníček 117 ~ Zdroje 120 ~ Rejstřík 121

Úvod

Dobrého dne, můj pane, má paní! Zajímalo vás někdy, jaké by bylo žít na hradě? Nebo si obléknout brnění a vrhnout se do boje na svém věrném oři?

Díky této knížce poznáte, jak se žilo ve **středověké Evropě**. Když se nad tímto obdobím zamyslíme, obvykle nás napadne král Artuš a jeho rytíři Kulatého stolu, kouzelník Merlin nebo draci dštící oheň. Ano, něco z toho je pravda, ale období středověku je plné **pověstí** a **legend**, takže zjistit, co se tehdy skutečně dělo, může být někdy obtížný úkol!

Jak tedy Evropa ve středověku vypadala? Tehdy vládli zemím **feudálové** a panovníci a krajina byla posetá hrady. Bylo to rovněž období plné zmatků, protože králové vedli války o území, z kulturních i náboženských důvodů.

Jenže lidé středověku byli především chudí **rolníci** a **řemeslníci**. Do velkolepých hradních sálů nikdy nevčkročili. Místo toho žili v malých chatrčích s doškovou střechou na území, které patřilo feudálovi. Osady i celá města byly obehnány ochrannými hradbami, protože neustále hrozil nějaký válečný konflikt.

V té době se západní Evropou šířilo křesťanství. Předtím Evropané uctívali mnoho božstev namísto jednoho jediného Boha. Ve středověku nutili králové a královny obyvatelstvo, aby se těchto bohů vzdalo a přijalo křesťanskou víru. Církev nakonec získala významnou moc. Ovládala celý politický a právní systém v Evropě.

V této knize se dozvíte, jak lidé ve středověku žili, jedli a jak se bavili. Seznámíte se s několika skutečnými postavami této éry a vyzkoušíte si projekty, které vám pomůžou lépe pochopit, jak se ve středověku žilo na vesnici, ve městě a na hradě.

Většinu aktivit v této knize zvládnou děti s minimálním dozorem dospělého. Jako pomůcky se používají běžné věci z domácnosti, nebo věci, které se dají snadno koupit v obchodě. Takže se připravte – právě se vracíme v čase do středověké Evropy!

Zapamatujte si

Středověká Evropa: Evropa během středověku, tedy přibližně v letech 350 až 1450 n. l.

Pověst: lidové vyprávění o předcích nebo hrdinech, či dokonce o nadpřirozených bytostech.

Legenda: starobylý příběh, který se ve skutečnosti mohl i nemusel stát.

Feudál: příslušník **feudální společnosti**, který vlastnil půdu a vládl svým poddaným.

Feudální společnost: společenský systém, který se rozvinul v Evropě devátého až patnáctého století. Panovníci a šlechtici poskytovali půdu svým poddaným výměnou za jejich věrnost.

Rolník: zemědělec v rámci feudální společnosti, který obdělával půdu patřící jeho pánovi.

Remeslník: zručný pracovník, například kameník nebo krejčí.

Zrození středověké Evropy

Období středověku spadá zhruba do let 350–1450. Na jeho začátku byl pád Římské říše a za jeho konec se pokládá nástup nové éry zvané renesance. Toto období se někdy označuje také jako „temný středověk“.

Označení „temný středověk“ vzniklo během renesance, protože tehdejší lidé toto období vnímali jako největší úpadek v dějinách. Přes jeho hanlivý původ tento termín někteří historikové používají dodnes.

Středověké obyvatelstvo tehdy samozřejmě nemělo pocit, že by bylo „ve středu“ či „uprostřed“ něčeho. Připadalo jim – stejně jako dnes nám –, že jejich současnost je tak moderní, jak jen může být.

V období raného středověku byly součástí Evropy ostrovy Británie a Irsko a většina území dnešní Itálie, Německa a Francie. Na severu žili Vikingové, lidé z oblastí dnešního Dánska, Norska, Švédska a Finska. Skupině těchto států se říká Skandinávie. Jižně přes Středozevní moře se nacházela Afrika. Severní část Afriky byla osídlena Maury, kteří byli muslimové. Východně byla Byzantská říše, zahrnující dnešní Turecko a část Řecka, Bulharska a ostrovy Sicílie a Sardinie. Dále na východ se rozprostírala Asie, domov Arabů a Hunů. Lidé těchto zemí spolu často válčili.

NÁRODY VE STŘEDOVĚKÉ EVROPĚ

Anglosasové: lidé z germánských kmenů, kteří se přesunuli na ostrov Británie.

Arabové: lidé Arabského poloostrova, na němž je dnes Saúdská Arábie.

Frankové: lidé německého původu.

Germáni: lidé pocházející ze severní Evropy, včetně Dánů, Švédů, Norů a Němců.

Hunové: nomádi ze střední Asie.

Maďaři: lidé maďarského původu.

Maurové: muslimské obyvatelstvo žijící na území dnešního Gibraltaru, Španělska, Portugalska a západní Afriky.

Normané: lidé středověké severní Francie se skandinávskými kořeny. „Normané“ jsou od slova „Northmen“ či „Norseman“, tedy severský muž.

Ostrogóti: jedna ze dvou hlavních větví Gótů, východogermánský kmen (druzí byli Vizigóti).

Saraceni: lidé, kteří nejsou křesťané, hlavně muslimové žijící v Arábii.

Sasové: skupina starogermánských kmenů ze severního Německa a východního Nizozemska.

Vikingové: lidé z území na severu, dnešního Norska, Švédska a Finska.

Vizigóti: jedna ze dvou hlavních větví Gótů, východogermánský kmen (druzí byli Ostrogóti).

VZESTUPY A PÁDY

Protože je středověk tak dlouhým časovým úsekem, historikové tuto éru rozdělili na tři kratší období. Raný středověk, nazývaný často „temný středověk“, asi od roku 350 do 1050, vrcholný středověk přibližně od roku 1050 do 1300 a pozdní středověk, který následoval a za jehož konec se pokládá rok 1450.

Dějiny středověké Evropy

Dějiny Evropy období středověku jsou dlouhé a komplikované. Abychom je pochopili, je třeba vědět něco málo o Římské říši, která byla u moci před nástupem středověké éry.

Historikové odhadují, že Římská říše měla na vrcholu své slávy až 60 milionů obyvatel. Rozkládala se na území dnešní Evropy i území podél severního pobřeží Afriky a v západní části Asie.

Jak se Římská říše rozrůstala, ovládnout tolik území i lidí bylo obtížnější. Římský císař Dioklecián to chtěl zjednodušit tím, že celou říši ve třetím století rozdělil na dvě části – Západořímskou a Východořímskou říši, později nazvanou Byzantská říše. Jenže i když teď byla menší, Západořímská říše strádala.

Možná jste už slyšeli o pádu Říma. Ačkoli to může znít jako hrozná tragédie, která se udála velmi rychle, ve skutečnosti to trvalo stovky let. Války a nemoci zahubily mnoho Římanů. Velká města se zmenšovala a lidé opouštěli své vesnice. Pouliční lampy, kanály a vodovody chátraly. Střechy byly dřevěné a chodníky se rozpadaly.

Zapamatujte si

Byzantská říše: termín používaný od devatenáctého století, popisující, co ve středověku zbylo z Římské říše.

Soběstačný: schopný uspokojit své potřeby bez pomoci druhých.

Barbaři: lidé, které Římani považovali za primitivní.

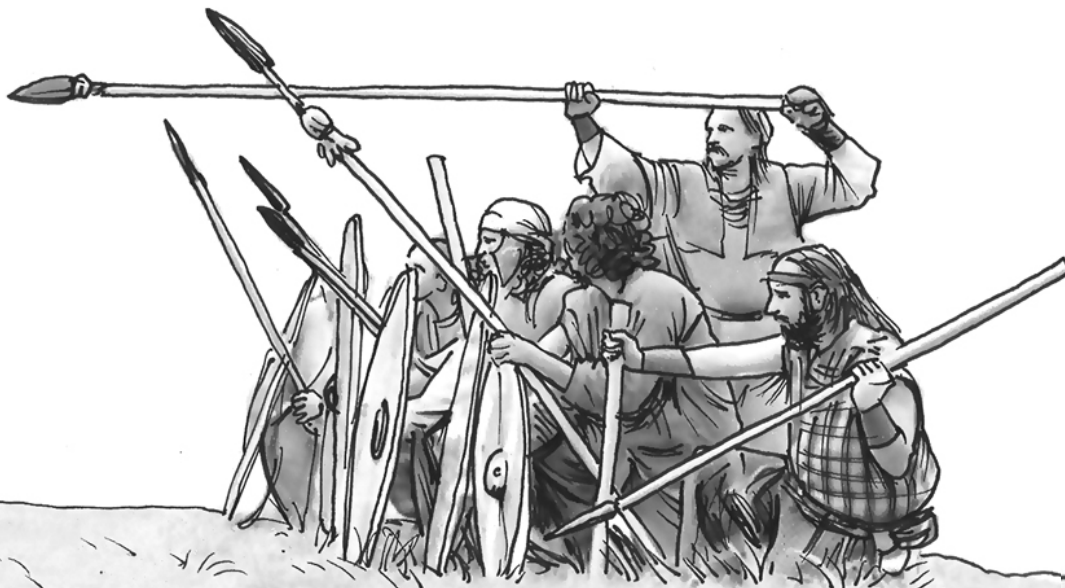
Bez fungujících společenství se lidé museli stát **soběstačnými**, spoléhat převážně sami na sebe a na farmaření, aby dokázali přežít.

Oslabení Římské říše bylo jako pozvánka pro sousední kmeny, aby ji napadly. Některé kmeny se na dobytém území usazovaly, častěji však armády plenily území pro peníze. Nájezdníci vtrhávali do kostelů i domů bohatců a kradli tolik peněz a šperků, kolik jen jejich koně dokázali unést. Římané těmto vyvrhelům přezdívali **barbaři**, protože neuměli mluvit latinsky ani žít jako Římané. Barbarské kmeny napadaly Římany po celá staletí.

Ačkoli Řím nepadl za jediný den, kritický okamžik nastal roku 476. Tehdy západní – menší – polovinu Římské říše dobyli Frankové, lidé ze severu. Východořímská říše, včetně města Konstantinopole, nadále prospívala. I když se celé impérium nepřestávalo zmenšovat a ve středověku téměř vymizelo, Řím si své místo na mapě udržel.

CO ZNAMENÁ STOLETÍ?

Lidé, kteří žili ve středověku, nepořizovali přesné záznamy tak, jak to děláme dnes. Historikové mnohdy nemají šanci zúžit datování na konkrétní rok, mohou však určit století. Proto je důležité pochopit, co znamená století. Každé století je rovno stu let. Počítáme je od narození Krista až dodnes. První století zahrnuje období od roku 1 do roku 99, druhé století od roku 100 do 199, třetí století znamená období od roku 200 do roku 299 a tak dále.

KRÁL ARTUŠ

Král Artuš a jeho rytíři Kulatého stolu jsou zřejmě nejslavnější středověké postavy ze všech – a přitom nikdo neví, jestli skutečně existovali! Legendy o králi Artušovi si lidé předávali po více než tisíc let a historikové dodnes pátrají po nějakých důkazech.

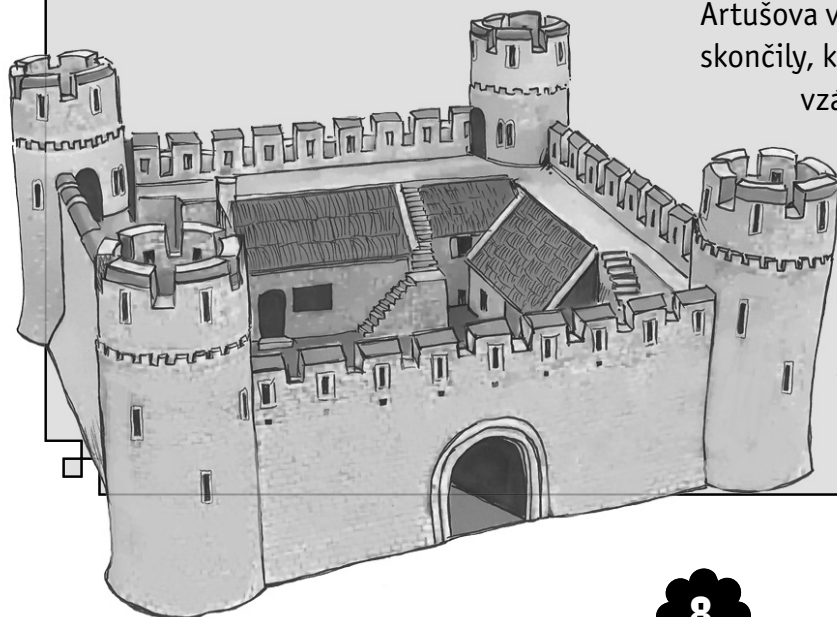
Podle legendy nechal Artuš vyrobit Kulatý stůl pro své muže, aby u něj všichni – včetně jeho samého – mohli večeřet a být si rovni při rozmluvách o dění v království. Naopak obdélníkový stůl skýtá možnost osobě sedící v čele budit dojem nadřazenosti.

Jak se ten slavný a spravedlivý muž vlastně stal králem? Vytáhl přeci meč ze skály. Vyrůstal s pěstouny a netušil, že jeho otcem je král Británie, což z Artuše činilo následníka trůnu. Čaroděj Merlin o jeho nároku na trůn věděl a stanovil úkol, který dokázal splnit jen mladý Artuš. Čaroděj vetknul do skály meč a vyzval muže, aby jej vytáhli ven. Ten, kdo by to dokázal, se měl stát králem. Artuš meč ze skály úspěšně vysvobodil a stal se britským panovníkem.

Král Artuš a jeho žena, královna Ginevra, žili na Kamelotu, kam se zdaleka sjížděly zástupy udatných a statečných rytířů. Někteří na Kamelotu zůstali a slíbili věrnost králi.

Jednou z nejznámějších pasáží legendy o králi Artušovi je hledání Svatého grálu. Legenda o grálu tvrdí, že to byl pohár či nádoba, z níž pil Ježíš Kristus. Lidé věřili, že má Svatý grál kouzelnou moc. Byli přesvědčeni, že nasytí ty, kdo žijí bez hříchu, a ty s nečestným srdcem oslepí. Pohár s takovou mocí byl velkým lákadlem a stal se cílem mnoha výprav Artuše a jeho rytířů Kulatého stolu.

Artušova vláda a dobré roky na Kamelotu skončily, když se král a jeho syn Mordred vzájemně zabili v bitvě. Říká se, že Artušovo tělo odpočívá na kouzelném ostrově Avalon a probudí se, až jej bude Británie potřebovat.

STARÁ ANGLIČTINA A ANGLOSASOVÉ

Evropa ve středověku byla velmi rozlehlá a na jejím území žila řada kmenů mluvících různými jazyky. Mnoho kmenů hovořilo jazyky germánskými, včetně němčiny, holandštiny, angličtiny, skandinávských jazyků, vlámstiny, fríštiny a zaniklého jazyka gótštiny. Lidem z těchto germánských kmenů se říkalo Anglosasové.

Tito lidé migrovali na ostrov Británie a časem si vytvořili vlastní jazyk, kterému říkáme stará angličtina (někdy anglosaština). Kořeny současné angličtiny tkví právě v této staré angličtině. Ačkoli se může zdát, že by jí současní Angličané rozuměli, ve skutečnosti by se ji museli učit jako cizí jazyk.

V pátém století Římané opustili Británii a zanechali tamní obyvatele, aby se bránili sami. Po dvě stě let bojovali původní obyvatelé Británie s nájezdními skotskými kmeny a Anglosasy, kteří pocházeli od pobřeží Dánska a Německa. Právě v této době se proslavil britský vojevůdce jménem Artuš. Jedná se o tutéž osobu, kterou známe jako krále Artuše? Historikové se na tom dodnes neshodli!

Ačkoli velké území dnešní Evropy ovládali takzvaní barbaři, mnoho z římských způsobů přetrvalo. Románský jazyk, zákony a náboženství se smíchaly s kulturou nájezdních barbarů. Římané a barbaři také uzavírali sňatky a měli spolu děti. Postupně se rozdíl mezi národy stíraly.

EXCALIBUR

O meči krále Artuše zvaném Excalibur se tradují dva příběhy. V první verzi je Excalibur meč, který Artuš vytáhl ze skály a používal ho po zbytek svého života. Druhá verze příběhu tvrdí, že mu meč darovala Jezerní královna, bájná žena z kouzelného ostrova Avalon. V obou verzích má Excalibur a jeho **pochva** kouzelnou moc, která vlastníka Excaliburu chrání před zraněním.

ATTILA A HUNOVÉ

V roce 451 vyrazili mongolští Hunové z Asie a napadli Galii, velké území, kam patří dnešní severní Itálie, Francie, Belgie, západní Švýcarsko a část Nizozemska i Německa. Hunové byli nomádi, což znamená, že se

přesouvali z místa na místo a nikde se neusadili. Měli zjizvené a hrůzostrašné tváře. Jako nemluvňata je dospělí pořezali, aby jim zůstaly ohavné jizvy (a oni vyrostli ve strašlivé válečníky).

Výpravu vedl obávaný muž jménem Attila přezdívaný „Bič boží“. Římané společně s germánskými Vizigóty a dalšími germánskými kmeny Galii ubránili. Hunové opustili bojiště poražení a zamířili na koních do Itálie. Dorazili k hradbám Říma, kde následovala další bitva. Když však Attila nečekaně zemřel, Hunové uprchli.

Počátek feudalismu

Raný středověk byl obdobím plným násilí. Lidé dobývali nová území nebo se bránili před nájezdníky. Během toho se vyvinul feudalismus, zvaný též feudální systém. Je to společenský a ekonomický systém, kde byla půda

poskytována výměnou za vojenskou službu a oddanost. Středověký feudální systém se soustředil kolem krále, který ochraňoval svůj lid a půdu. Králové k vládnutí ve své zemi potřebovali pomoc jiných mužů. Těm se říkalo **hrabata**. Každý hrabě musel mít malou armádu, do níž rukovali členové místní komunity.

VĚDĚLI JSTE, ŽE...?

Bez internetu, mobilů nebo kabelové televize bylo nepravděpodobné, aby se lidé o nějakých barbarech vůbec dozvěděli. Pokud někdo žil mimo cesty, kterými táhli válečníci, mohl si v klidu žít a vůbec se nebát válek, které se odehrávaly kdesi daleko.

Hrabata poskytovala těmto bojovníkům – rytířům – kus půdy. Tito první rytíři byli často sedláci a někteří dokonce původem nevolníci. Nevolníci byli nejchudší členové feudální společnosti.

Císaři upadajícího Římského impéria posléze darovali půdu bohatým šlechticům, takzvaným **baronům**, výměnou za jejich oddanost. Baron byl vlastníkem této půdy – zvané **panství** – a všeho, co se na ní nacházelo. Panství mohlo zahrnovat i palác či hrad, vesnici a zemědělskou půdu.

Baron poskytoval **vazalům** část této půdy. Pozemek propůjčený vazalovi se nazýval **léno**. Vazal léno obdělával, aby uživil svou rodinu, ale většinu svého času musel hospodařit a dodávat jídlo i pro panský dvůr.

Pochva: pouzdro na meč.

Hrabě: osoba spravující půdu, soudící místní spory.

Baron: nejnižší hodnost šlechty; baroni vládli panství a vazalům stejně jako lordi. Baroni však měli v držení půdu přidělenou králem.

Panství: území, které král udělil baronovi.

Vazal: rytíř oddaný svému pánovi.

Léno: půda poskytnutá baronovi či vazalovi.

LEGRAČNÍ JMÉNA

V raném středověku lidé neměli příjmení jako my. Používali jednoduše jen jedno jméno. Jak asi tušíte, mohlo to být někdy matoucí. Později se lidem začalo říkat jménem po otci, třeba Charles, syn Johnův. To se časem změnilo na Johnson (John + son). Někteří používali ve jméně místo svého narození, třeba John of Paris (z Paříže), zatímco jiní své zaměstnání, třeba Tom the Smith (Kovář). Některá jména odkazují na vzhled či charakter osoby, například Karel Veliký.

Karel Veliký (Charlemagne) nezní špatně, co říkáte? Ale co když byl někdo „malý“ namísto „velký“? Přečtěte si některá jména, která měli panovníci ve středověku: Karel Prošťáček, Karel Tlustý, Ludvík Koktavý, Ludvík Slepý, Karel Holý a Ludvík Dítě.

NEVOLNÍCI, ROLNÍCI, LORDI A BARONI

Názvy různých společenských tříd ve středověku se mnohdy zaměňují a někdy je obtížné odhalit, kdo je kdo. Zprv si v této knize všimnete často používaných slov „šlechtic“ a „šlechtický“. Šlechtický titul byl dědičný, to znamená, že byl předáván při narození. Odkazuje na někoho z nejvyšší společenské vrstvy. Šlechtici byli členové šlechty. Byli často bohatí, ne však vždycky. Šlechtický titul byl status zděděný či vysloužený nějakým mimořádným činem, jako tomu bylo v případě rytířů, již věrně sloužili svému pánovi.

Tady je stručný přehled společenských tříd.

Nevolníci: Členové nejnížší feudální vrstvy ve středověké Evropě. „Nevolník“ se latinsky nazýval *servus* neboli otrok, ačkoli nevolníci nebyli něčím majetkem jako otroci. Nevolník byl vázán ke konkrétní půdě, kterou vlastnil někdo jiný. Nevolníci museli pracovat pro vlastníka půdy a někdy mu odevzdávat část úrody. Nesměli svobodně odejít, a chtěl-li některý opustit území, musel mít povolení od svého lorda.

Svobodní sedláci: Byli to chudí vesničané žijící podobně jako rolníci. Měli však svou svobodu. Byli to nejčastěji sedláci, kteří vlastnili či

měli v pronájmu půdu a mohli si s ní dělat, co chtěli.

Svobodní rolníci:

Podobali se nevolníkům, ale na rozdíl od nich měli stejná práva a svobody jako sedláci.

Vazalové: Termín používaný pro označení nejnížší vrstvy, včetně nevolníků, rolníků a sedláků.

Rytíři: Muži, kteří bojovali, aby chránili či dobyli území pro svého pána, barona, hraběte nebo krále. Ve středověku se rytíři nepovažovali za šlechtu. Jak šel čas, jejich postavení sílilo a rytíři se stali důležitou a uznávanou součástí šlechty.

Lordi: Lord (česky Pán) vlastnil nebo řídil panství. Měl moc nad vazaly, kteří obdělávali jeho půdu.

Baroni: Nejnížší stupeň šlechty. Baroni měli moc nad panstvím a svými vazaly stejně jako lordi. Na rozdíl od nich však baron vlastnil půdu darovanou přímo králem.

Hrabata: Muži povolání králem, aby dohlíželi a spravovali královský majetek.

Králové: Mužští panovníci s nejvyšší mocí a autoritou ve své zemi.

Baron také očekával, že jeho vazalové za něj a za krále budou bojovat, když to bude třeba. Za to nabízel svým vazalům ochranu. Když se vazalovi přihodilo něco špatného, baron se o jeho rodinu postaral. Během středověku se feudální systém stal standardní součástí života.

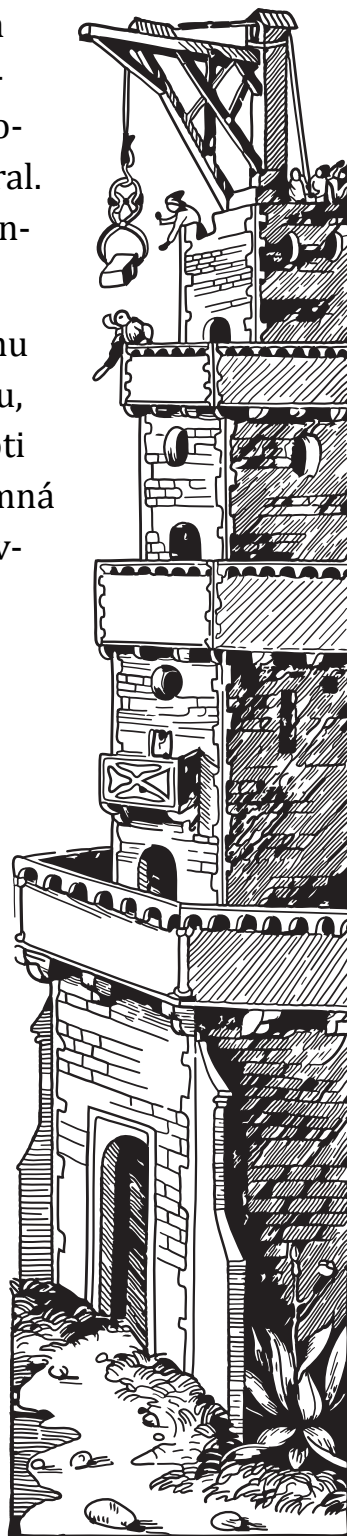
Rytíři v bouřlivých dobách sloužili oddaně svému králi. Protože osud krále závisel na jeho vojsku, stali se rytíři důležitým článkem obrany země proti útočníkům. Jejich role ve středověku byla významná a mnozí z rytířů se těšili velké úctě. Rytíři na královském dvoře nebyli pouhými rytíři, ale šlechtici.

Období změn

Jak se střídali panovníci, lidé se stěhovali po celém území Evropy. Často následovali mocná vojska, nebo před nimi prchali. Národy, které se ve středověku utvářely, byly směsicí různých lidí různého původu. Docházelo ke střetávání a mísení kultur a vznikaly nové obyčeje a náboženství.

Protože byla vláda neustále ve válce, lidé se více spoléhali na církev a její **biskupy**. Ve středověku moc církve postupně sílila. Všichni, od králů po vazaly, se báli hněvu duchovenstva, tedy Boha.

Od roku 1000 se středověký svět začal poněkud měnit, hlavně v okolí větších měst. Zemědělci zjistili, že když každý rok pěstují plodiny na

jiném poli, půda je zdravější a úroda lepší. Větší úroda znamenala jídlo navíc a rodiny tak dokázaly uživit více dětí. Obyvatelstvo se rozrůstalo a města se zvětšovala. Někteří rolníci se přesunuli do měst – nebo postupně založili města nová –, aby využili rozšiřujícího se **obchodu**. Těm, kteří zůstali, se však životní úroveň výrazně nezlepšila.

V období vrcholného středověku rostla království a bohatí vládci nechávali stavět velkolepé hrady, které se nám v souvislosti se středověkem vybaví. Hrady se staly centrem společenského života, protože se panovníci snažili zapůsobit na šlechtice svým bohatstvím a úspěchem. V Palermu na Sicílii měl jeden hrad podlahy ze zlata a stříbra a v královských zahradách umělé jezírko.

Ačkoli se životní úroveň mnoha lidí zlepšovala, v Evropě se nadále hodně válčilo. Mezi lety 350 a 1450 vedli panovníci války o moc.

Zapamatujte si

Biskup: důležitá církevní osoba, která je nadřízená kněžím.

Obchod: směna zboží.

STAROBYLÁ ŘEČ

Pokud bychom se mohli vrátit do středověku a vyslechnout si nějaký rozhovor v angličtině, ani jako rodilí mluvčí bychom mu nerozuměli. V řadě anglických a amerických divadelních her, knih a filmů zasazených do tohoto období se mluví zvláštní řečí, která se datuje až od šestnáctého století.

Také čeština byla ve středověku jiná. Podívejte se na několik ukázek vět z té doby. Rozuměli byste?

Ni sě s kým o tom potáza – s nikým se o tom neporadil

V ni v čem takovém – v ničem

Mněť jest s tohoto světa sníti – musím z tohoto světa odejít

Co mi učiniti s tobú? – Co mám s tebou udělat?

Jest pokoren a krotek – je pokorný a krotký

On leží zbitú hlavú – leží s rozbitou hlavou

Králové a královny

Ve středověku vládli králové a královny mnoha zemím, včetně Španělska, Německa, Francie, Belgie a Anglie.

Tito vládci byli nejvyšší hlavou státu, takzvaní **monarchové**. Vládě tohoto typu se říká **monarchie**. Král byl ve všech královstvích najmocnějším urozeným člověkem.

Zapamatujte si

Monarcha: nejvyšší hlava státu, jako je král nebo královna.

Monarchie: forma vlády, kde je politická moc v rukou panovníka (monarchy).

Aliance: smlouva o spolupráci mezi dvěma stranami.

Papež: hlava římskokatolické církve.

Normandie: oblast na severu Francie.

Census: seznam udávající králi informace o obyvatelích a zvířatech v království.

Dědic: osoba, která dědí titul či majetek po rodiči.

Korunní princ: královský prvorozený syn, který zdědí trůn.

Králové vytvářeli zákony a zodpovídali za bezpečnost svých poddaných. Mocný král vládl svému království se ctí a měl uznání svých poddaných. Slabý král měl s udržením pořádku ve svém království potíže a riskoval, že se mu šlechta bude posmívat.

Králové měli většinou manželku, královnu. Neženili se s nimi z lásky, spíše si vybírali takovou ženu, která jejich království přinese užitek. Protože byl král urozený, jeho rodiče mu často nevěstu vybrali už v raném dětství – dokonce i když byl ještě mimino! Pokud nebyl král ani v dospělosti ženatý, většinou si vybral urozenou manželku z jiné země. Byl to skvělý způsob, jak vytvořit **alianci** čili politický svazek.

KAREL VELIKÝ (742–814)

Když se králi jménem Pipin Krátký a královně zvané Velkonohá Berta narodil syn Karel, nikdo netušil, že bude jednou znám jako Charlemagne (čti: šarlemaň). Charlemagne znamená „Karel Veliký“. Zní to mnohem lépe než Karel Velkonohý, nemyslíte? Král Pipin vládl ve Francii předkarolínského období. Po jeho smrti zdědil Karel Veliký království a začal ho rozšiřovat. Chtěl, aby bylo slavné jako Řím před svým pádem, Římané ho však pokládali za barbara. Během své vlády vybudoval Karel Veliký školy, snažil se, aby bylo vzdělání dostupnější lidem, a chtěl, aby v jeho království lidé mluvili jedním jazykem. Spravedlivý a laskavý Karel Veliký byl jedním z nejslavnějších středověkých panovníků. Roku 800 ho papež jmenoval římským císařem.

VILÉM DOBYVATEL

Roku 1066 chtěl Vilém, vévoda z **Normandie**, dobýt Anglii. Uspěl a zvítězil ve slavné bitvě u Hastingsu. V Anglii nastala takzvaná nadvláda Normanů. Na Štědrý den roku 1066 byl Vilém Dobyvatel korunován králem Anglie.

Po korunovaci nařídil Vilém v Anglii sčítání obyvatel, takzvaný **census**. Chtěl vědět o každé osobě a každém zvířeti, které v jeho novém království žilo. Lidem se ten nápad nelíbil, protože věděli, že budou muset začít platit daně ze svého majetku. Seznam sčítání se nazýval Kniha posledního soudu.

Navzdory obavám lidu se ukázalo, že byl král Vilém Anglii užitečný. Chtěl vybudovat bezpečné prostředí pro své poddané a v zemi zavést pořádek. Když zemřel v boji roku 1087, na trůn usedl jeho syn. Po smrti Jindřicha I. roku 1135 upadla Anglie do bezvládní neboli **anarchie**. Toto slovo pochází z řečtiny a znamená „bez panovníka“. Bez pevné vlády lidé přestali ctít zákony a země se začaly rozpadat.

Děti krále a královny, kterým říkáme princové a princezny, byly dědicové trůnu. Nejstarší syn byl prvním v linii, kdo měl nárok na trůn, a říkalo se mu **korunní princ**. Ostatní synové byli po celý svůj život princové, pokud tedy jejich starší bratři nezemřeli dříve než oni. Jedině pak se mohli stát sami králem. Pro krále bylo důležité mít syna, následníka trůnu. Pokud král zemřel a nezanechal po sobě dědice, v zemi mohla propuknout válka – boje mezi šlechtici o to, kdo se stane novým králem.

Princezny byly vychovávány k tomu, aby se staly dámami.

JMÉNA KRÁLŮ

Zorientovat se ve všech těch různých středověkých panovnících nemusí být snadné. Králové různých zemí se často jmenovali stejně. V průběhu staletí měly například Anglie, Francie, Skotsko, Německo a Sasko alespoň jednoho krále, který se jmenoval Jindřich.

JINDŘICH II. ANGLICKÝ

V roce 1154 byl anglickým králem korunován Jindřich II. Za jeho vlády Anglie vzkvétala. Jindřich II. zavedl v Anglii zvykové právo. Tento systém umožňoval soudcům na soudních dvorech rozhodovat o vině a nevině lidí prostřednictvím **systemu poroty**. Během **panování** Jindřicha II. rozhodovala porota na základě zdravého rozumu a informací o údajném zločinu poskytnutých soudci. Porota rozhodovala, zda je dotyčný viněn či neviněn. Zavedení zvykového práva nebylo příliš kladně přijato církví, která měla vlastní metodu, jak s obviněnými zločinci naložit.

Jindřich uzavřel sňatek s Eleonorou Akvitánskou, která pocházela z Francie. Tímto sňatkem rozšířil své království o Eleonořinu zemi a rozšířil svou vládu daleko do Francie. Jejich třetí syn Richard se proslavil jako Richard Lví srdce a nakonec se stal následníkem trůnu.

Zapamatujte si

System poroty: soud, kde o vině či nevině obžalovaného rozhoduje porota, skupina obyvatel.

Panování: období vlády krále.

Pukrle: projev úcty, při kterém žena ohne kolena a sníží se k zemi.

Dvořané: skupina mužů či žen, kteří podporují a pomáhají králi či královně.

Anarchie: společnost bez pevné vlády.

Výsadní listina: dokument ochraňující královské osoby před nekalými činy.

měli zvláštní skupinku mužů či žen, své **dvořany**. Náleželi k vysoké aristokracii a král jim důvěřoval. Jejich šatstvo patřilo mezi nejmódnější v celém království, i když nebylo tak skvostné jako to královské.

Princezna musela vědět, jak dělat správně **pukrle**, krásně vyšívát a tančit. Okouzující princezna byla pro krále skvělý vyjednávací nástroj. Princezny se provdávaly za prince z jiných království, aby mezi národy vznikla aliance. Nebylo zvykem, aby král vyhlásil válku zemi, jejíž princeznou či královnou byla jeho dcera.

Královská rodina se přepychově oblékala. Král s královnou měli samozřejmě zlatou korunu. Oba

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.